

به نام خدا

جریان‌های سیاسی جمهوری ارمنستان

(مبانی فکری، دیدگاه‌ها و رویکردها)

ولی کوزه‌گر کالجی

۱۳۹۳

سرشناسه	: کوزه‌گر کالجی، ولی، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: جریان‌های سیاسی جمهوری ارمنستان: (مبانی فکری، دیدگاه‌ها و رویکردها) / ولی کوزه‌گر کالجی.
مشخصات نشر	: تهران: آشیان، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۲۰ ص.: مصور، جدول.
شابک	: 978-600-7293-03-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۳۰۹ - ۳۱۴.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: حزب‌های سیاسی -- ارمنستان -- تاریخ
موضوع	: ارمنستان -- سیاست و حکومت
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ ۴ج۹ک/۶۸۷/۵۳DK
رده بندی دیویی	: ۹۴۷/۵۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۴۶۸۴۵۰

انتشارات آشیان

ولی کوزه‌گر کالجی

جریان‌های سیاسی جمهوری ارمنستان (مبانی فکری، دیدگاه‌ها و رویکردها)

طراحی جلد: واحد گرافیک روزنامه آلیک

چاپ اول: ۱۳۹۳

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ریال

مرکز فروش: خیابان انقلاب، خیابان اردیبهشت، خیابان شهدای ژاندارمری،

بن‌بست مرکزی، پلاک ۱، تلفن: ۶۶۹۶۵۳۷۷ - ۶۶۹۷۲۷۹۲

ashian2002@yahoo.com

ISBN: 978-600-7293-03-4

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۹۳-۰۳-۴

تقدیم به استاد ارجمند:

ابراهیم ساگری شمیرانی

برای صداقت، محبت و اعتمادش...

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
دیباچه پروفیسور گارنیک آساتوریان	۱۱
مقدمه	۱۳
فرهنگ سیاسی ارمنستان و سیر تحول آن	۲۱

بخش اول: احزاب و جریان‌های سیاسی ارمنستان

مقدمه	۳۳
سیر تحول تاریخی احزاب و جریان‌های سیاسی ارمنستان	۳۵
الف: احزاب سنتی و تاریخی	۳۶
ب: احزاب مقطع استقلال ارمنستان	۴۰
ج: احزاب نسل سوم (پس از استقلال)	۴۲
سیر تحول فکری احزاب و جریان‌های سیاسی ارمنستان	۴۵
فصل اول: احزاب محافظه‌کار (جریان راست)	۴۷
محافظه‌کاری ارمنی: اهداف و ویژگی‌ها	۴۹
جنبش ملی ارامنه (های هاماز گائین شارژوم)	۵۰
سیر تحول تاریخی، فکری و تشکیلاتی	۵۲
مرحله اول: حضور در عرصه قدرت (۱۹۸۹ تا ۱۹۹۸ میلادی)	۵۲
مرحله دوم: دوران افول و قرار گرفتن در موضع اپوزیسیون (۱۹۹۸ تا ۲۰۰۷ میلادی)	۵۶
مرحله سوم: خروج از انزوا و بازگشت به صحنه سیاسی ارمنستان (۲۰۰۷ تا ۲۰۰۸ میلادی)	۵۷
مرحله چهارم: الحاق جنبش به کنگره ملی ارامنه (۲۰۰۸ تا کنون)	۵۸
حزب جمهوری‌خواه ارمنستان (هایاستانی هانراپتاکان کوساکتسوتیون)	۶۳
حزب جوانان ارمنستان (هایاستانی یریتاسارادکان کوساکتسوتیون)	۷۱

حزب وحدت ملی (آزگائین میابانوتیان).....	۷۵
حزب محافظه کار ارمنستان (هایستانی پاهپانوقا کان کوساکتسوتیون).....	۷۹
حزب رنسانس دموکرات- مسیحی (کریستونیا- ژوقوورد اوارا کان وراتسنوند کوساکتسوتیون).....	۸۳
حزب دوران نوین (نور ژاماناکر).....	۸۶
حزب جمهوری (هانراپتوتیون کوساکتسوتیون).....	۹۲
حزب وطن دموکراتیک (ژوقوورد اوارا کان هایرنیک کوساکتسوتیون).....	۹۷
حزب سرزمین پدری ارامنه (هایوتس هایرنیک).....	۱۰۱
حزب ارامنه متحد (میاورواتس هایر کوساکتسوتیون).....	۱۰۴
سایر احزاب محافظه کار.....	۱۰۸
اتحاد برای تعیین حق سرنوشت ملی (آزگائین اینگنوروشوم میاوروم کوساکتسوتیون).....	۱۰۸
اتحادیه حقوق قانون اساسی (ساهمانادراکان میوتیون).....	۱۱۰
اتحاد دموکراتیک ملی (آزگائین ژوقوورد اکان میوتیون).....	۱۱۱
فصل دوم: احزاب سوسیالیست (جریان چپ).....	۱۱۵
جریان چپ ارمنی: اهداف و ویژگی ها.....	۱۱۶
حزب سوسیال دموکرات هنجاکیان (سوتسیال- دموکراتا کان هنجاکیان کوساکتسوتیون).....	۱۱۸
سیر تحول تاریخی، تشکیلاتی و فکری.....	۱۱۹
مرحله اول: ۱۸۹۰ تا ۱۹۲۰ میلادی.....	۱۱۹
مرحله دوم: ۱۹۲۱ تا ۱۹۹۰ میلادی.....	۱۲۷
مرحله سوم: ۱۹۹۰ تا کنون.....	۱۲۸
فدراسیون انقلابی ارمنی (های قاپوخا کان داشناکسوتیون).....	۱۳۳
زمینه ها و نحوه شکل گیری.....	۱۳۳
سیر تحول تاریخی، تشکیلاتی و فکری.....	۱۳۵
مرحله اول: ۱۸۹۰ تا ۱۹۲۰ میلادی.....	۱۳۶
مرحله دوم: ۱۹۲۱ تا ۱۹۹۰ میلادی.....	۱۴۸
مرحله سوم: ۱۹۹۰ تا کنون.....	۱۵۱
الف: بازگشت به صحنه سیاسی ارمنستان (۱۹۹۰-۱۹۹۴).....	۱۵۲
ب: ممنوعیت فعالیت داشناکسوتیون (۱۹۹۴-۱۹۹۸).....	۱۵۳
ج: لغو ممنوعیت و ائتلاف با حزب حاکم جمهوری خواه (۱۹۹۸-۲۰۰۹).....	۱۵۶
د: خروج از ائتلاف حزب حاکم و بازگشت به موضع اپوزیسیون (۲۰۰۹ تا کنون).....	۱۵۹
حزب کمونیست ارمنستان (هایاستانی کمونیستا کان کوساکتسوتیون).....	۱۶۹

حزب دموکراتیک ارمنستان (هایاستانی دموکراتاکان کوساکتسوتیون).....	۱۷۵
حزب مردم (ژقور داکان کوساکتسوتیون).....	۱۷۹
حزب مردم ارمنستان (هایاستانی ژقورداکان کوساکتسوتیون).....	۱۸۴
حزب مارکسیست ارمنستان (هایاستانی مارکسیستاکان کوساکتسوتیون).....	۱۸۷
حزب کار متحد (میاورواتس آشخاتانکائین کوساکتسوتیون).....	۱۹۳
سایر احزاب سوسیالیست.....	۱۹۶
حزب کمونیست متحد ارمنستان (میاورواتس آشخاتانکائین کوساکتسوتیون).....	۱۹۷
فصل سوم: احزاب لیبرال	۱۹۹
جریان لیبرال ارمنی: اهداف و ویژگی‌ها.....	۲۰۱
حزب لیبرال دموکراتیک ارمنستان (آرمناکان رامگاوار آژاناکان کوساکتسوتیون).....	۲۰۳
سیر تحول تاریخی، تشکیلاتی و فکری.....	۲۰۴
مرحله اول: شکل‌گیری حزب آرمناکان (۱۸۸۵ تا ۱۹۲۰ میلادی).....	۲۰۴
مرحله دوم: تشکیل حزب لیبرال دموکراتیک ارمنستان - رامگاوار (۱۹۲۱ تا ۱۹۹۰ میلادی).....	۲۰۷
مرحله سوم: تأسیس حزب جدید لیبرال دموکراتیک ارمنستان (۱۹۹۱ تا ۲۰۰۹ میلادی).....	۲۰۸
مرحله چهارم: بروز تشکیل حزب لیبرال دموکراتیک آرمناکان (۲۰۰۹ تا ۲۰۱۲ میلادی).....	۲۰۹
مرحله پنجم: ادغام دو حزب و تشکیل حزب لیبرال دموکراتیک (۲۰۱۲ تا کنون).....	۲۱۰
حزب کشور قانونمند (اوریان‌تس یرگیر کوساکتسوتیون).....	۲۱۱
حزب میراث (ژارانگوتیون).....	۲۱۷
حزب وفاق ملی (آزگابین همادزینوتیان کوساکتسوتیون).....	۲۲۳
حزب ارمنستان شکوفا (بارگاوادج هایاستان کوساکتسوتیون).....	۲۲۶
حزب دموکراتیک ملی (آزگائین ژوقوور داواراکان کوساکتسوتیون).....	۲۳۲
حزب راه دموکراتیک (ژوقوور داواراکان اوقی کوساکتسوتیون).....	۲۳۷
حزب آزادی (آزاتوتیان کوساکتسوتیون).....	۲۴۱
حزب لیبرال ارمنستان (هایاستانی لیبرال کوساکتسوتیون).....	۲۴۶

بخش دوم: دیاسپورای ارمنی

مقدمه.....	۲۵۳
ترمینولوژی دیاسپورا.....	۲۵۴

صفحه	عنوان
۲۵۷	فصل اول: دیاسپورای ارمنی؛ سیر تحول تاریخی و اهداف آن
۲۶۳	اهداف و دیدگاه‌های جامعه دیاسپورای ارمنی
۲۶۴	الف: حفظ ارزش‌های ملی ارامنه و انتقال آن به نسل‌های جدید
۲۶۵	ب: همکاری و مشارکت در تحولات جامعه ارمنستان
۲۶۵	ج: شناسایی قتل عام ارامنه به عنوان نسل‌کشی در سطح بین‌المللی
۲۷۰	د: حمایت بین‌المللی از حق تعیین سرنوشت منطقه ناگورنو-قره‌باغ
۲۷۲	ه: گسترش و تحکیم روابط ارمنستان با سایر کشورها
۲۷۵	فصل دوم: روابط دیاسپورای ارمنی با دولت ارمنستان
۲۷۵	سیر تحول مناسبات دیاسپورای ارمنی با دولت ارمنستان
۲۷۶	الف: دوران ریاست جمهوری ترپتروسیان (۱۹۹۱-۱۹۹۸)
۲۷۸	ب: دوران ریاست جمهور روبرت کوچاریان (۱۹۹۸-۲۰۰۸)
۲۸۱	ج: دوران ریاست جمهوری سرژ سارگسیان (۲۰۰۸ تا کنون)
۲۸۲	چالش‌های دیاسپورای ارمنی با دولت ارمنستان: تقابل آرمان‌گرایی با عمل‌گرایی سیاسی
۲۸۷	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۸۷	ارزیابی جریان‌های سیاسی ارمنستان
بخش ضمیمه	
۲۹۷	ضمیمه: آلبوم تصاویر؛ احزاب سیاسی ارمنستان
۳۰۷	منابع و مأخذ
۳۱۳	فهرست اعلام

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول شماره ۱: سیر تحول تاریخی احزاب مهم سیاسی ارمنستان.....	۴۵
جدول شماره ۲: دیدگاه‌های جنبش ملی ارامنه در قبال سیاست خارجی ارمنستان.....	۶۱
جدول شماره ۳: دیدگاه‌های حزب جمهوری خواه.....	۷۰
جدول شماره ۴: دیدگاه‌های حزب جوانان ارمنستان.....	۷۴
جدول شماره ۵: دیدگاه‌های حزب وحدت ملی.....	۷۸
جدول شماره ۶: دیدگاه‌های حزب محافظه کار.....	۸۲
جدول شماره ۷: دیدگاه‌های حزب رنسانس دموکراتیک- مسیحی.....	۸۶
جدول شماره ۸: دیدگاه‌های حزب دوران نوین.....	۹۱
جدول شماره ۹: دیدگاه‌های حزب جمهوری.....	۹۶
جدول شماره ۱۰: دیدگاه‌های حزب وطن دموکراتیک.....	۱۰۰
جدول شماره ۱۱: دیدگاه‌های حزب سرزمین پدری ارامنه.....	۱۰۳
جدول شماره ۱۲: دیدگاه‌های حزب ارامنه متحد.....	۱۰۷
جدول شماره ۱۳: اطلاعات کلی احزاب محافظه کار (جناح راست) ارمنستان.....	۱۱۳
جدول شماره ۱۴: دیدگاه‌های حزب سوسیال دموکرات هنجاکیان.....	۱۳۲
جدول شماره ۱۵: دیدگاه‌های فدراسیون انقلابی ارمنی (داشناکسوتیون).....	۱۶۷
جدول شماره ۱۶: دیدگاه‌های حزب کمونیست ارمنستان.....	۱۷۳
جدول شماره ۱۷: دیدگاه‌های حزب دموکراتیک ارمنستان.....	۱۷۸
جدول شماره ۱۸: دیدگاه‌های حزب مردم (خلق).....	۱۸۳
جدول شماره ۱۹: دیدگاه‌های حزب مردم (خلق) ارمنستان.....	۱۸۷
جدول شماره ۲۰: دیدگاه‌های حزب مارکسیست ارمنستان.....	۱۹۲
جدول شماره ۲۱: دیدگاه‌های کار متحد.....	۱۹۶
جدول شماره ۲۲: اطلاعات کلی احزاب سوسیالیست (جریان سیاسی چپ) ارمنستان.....	۱۹۸

عنوان

صفحه

جدول شماره ۲۳: دیدگاه‌های حزب کشور قانونمند (اوربانتس یرگیر).....	۲۱۶
جدول شماره ۲۴: دیدگاه‌های حزب میراث.....	۲۲۲
جدول شماره ۲۵: دیدگاه‌های حزب وفاق ملی.....	۲۲۵
جدول شماره ۲۶: دیدگاه‌های حزب ارمنستان شکوفا.....	۲۳۱
جدول شماره ۲۷: دیدگاه‌های حزب دموکراتیک ملی.....	۲۳۶
جدول شماره ۲۸: دیدگاه‌های حزب راه دموکراتیک.....	۲۴۱
جدول شماره ۲۹: دیدگاه‌های حزب آزادی.....	۲۴۵
جدول شماره ۳۰: دیدگاه‌های حزب لیبرال ارمنستان.....	۲۴۹
جدول شماره ۳۱: اطلاعات کلی احزاب لیبرال ارمنستان.....	۲۵۰
جدول شماره ۳۲: مناطق اصلی تجمع دیاسپورای ارمنی در جهان.....	۲۶۱
جدول شماره ۳۳: مهم‌ترین انجمن‌ها و اتحادیه‌های وابسته به جامعه دیاسپورای ارمنی.....	۲۶۲
جدول شماره ۳۴: شبکه رسانه‌ای وابسته به جامعه دیاسپورای ارمنی.....	۲۶۳

دیباچه

بررسی و پژوهش در مورد اندیشه سیاسی ارمنی، ایدئولوژی احزاب سیاسی ارمنی و پیشینه آنان به حق کاری قابل تقدیر و با ارزش است. این پژوهش توانسته است تصویری جامع از فضای سیاسی حاکم بر جمهوری ارمنستان و دیاسپورای ارمنی به عنوان حلقه واسط میان این کشور و جهان خارج ترسیم نماید. بی‌شک، برای نگارنده این اثر، مطالعه و پژوهش در زمینه پویاها و روندهای سیاسی کنونی احزاب سیاسی جامعه ارمنستان و نیز تحلیل پیامدها و نتایج عملکرد این احزاب، بدون توجه عمیق به پیشینه تاریخی، سیر تحول احزاب سیاسی ارمنی و مسائل بنیادینی چون نسل‌کشی ارمنه، مسئله قره‌باغ، مسئله حفظ هویت ملی ارمنه در سراسر جهان، امنیت دیاسپورای ارمنی و ارتباط میان جامعه ارمنستان و جامعه دیاسپورای ارمنی امکان‌پذیر نبوده است. بر این اساس، پژوهش آقای ولی کوزه‌گر کالجی، از نظر اصالت موضوع، محوریت و نحوه طرح مسائل، به حق اثری ارزشمند است. برای نخستین بار، این پژوهشگر ایرانی، حوزه‌ای را مورد مطالعه و پژوهش قرار داده که تاکنون از سوی دیگر پژوهشگران مورد توجه قرار نگرفته است و خلاء آن کاملاً احساس می‌شد. در این رابطه باید به این موضوع نیز اشاره نمود که مطالعه و بررسی مسائل بنیادین ارمنی به صورت عینی و به دور از جانبداری، از اهمیت به‌سزایی برخوردار است که نگارنده در نهایت ظرافت و دقت این مسئله را مورد توجه قرار داده است. پژوهش حاضر گامی به سوی اعتلای سطح دانش و آگاهی اجتماعی در کشور همسایه - ایران - در زمینه ایدئولوژی و جهت‌گیری احزاب سیاسی ارمنی و نحوه توسعه اندیشه سیاسی ارمنی است.

مطالعات و پژوهش‌هایی که تاکنون در ایران در مورد تحولات جامعه ارمنستان و مسائل بنیادین آن صورت پذیرفته است، اغلب روایتی سطحی و ناقص را به تصویر کشیده است. دلیل این امر را می‌توان از یک سو کمبود دانش و آگاهی و از سوی دیگر، تاثیرات منفی عوامل خارجی دانست که با هدف تحریف حقایق تاریخی و تاثیرگذاری بر روند پویاها

سیاسی کنونی در ارمنستان و منطقه و در راستای منافع خاص قدرت‌های خارجی، صورت پذیرفته است. در پژوهش پیش‌رو، نگارنده به خوبی توانسته است احزاب ارمنی را بر مبنای میزان پایگاه مردمی و نیز سطح اعتماد جامعه مدنی، طبقه‌بندی نماید. همچنین نویسنده اثر قابلیت بالایی در ترسیم نمودن ویژگی‌های اندیشه سیاسی ارمنی و ارائه روندهای سیاسی جامعه ارمنی داشته و در نهایت نیز توانسته است به نتایج دقیق و صحیحی دست یابد.

ویژگی دیگر این اثر ارزشمند که مایل به بیان آن هستم، این است که پژوهشگر محترم، سیر تحول اندیشه سیاسی ارمنی را صرفاً از دیدگاه درون‌حزبی و منحصر به درون جامعه و حکومت ارمنستان ننگریسته است. روشن است که اگر اندیشه سیاسی یا ایدئولوژی که از حوادث و رخداد‌های منطقه و تحولات ژئوپلیتیکی، مجزا و یا به دور باشد، نمی‌تواند نقش خود را به طور کامل در خدمت منافع جامعه ایفا نماید. کوتاه سخن آن‌که پژوهش حاضر، از حیث علمی و همچنین کاربردی دارای ارزش بالایی است. امیدوارم که این اثر، انگیزه‌ای برای انجام چنین مطالعاتی را در آینده فراهم سازد و بر پایه آن، خلاء ایجادشده که پس از فروپاشی شوروی سابق به وجود آمده است، برطرف شود. به نظر می‌رسد که حوزه ارمنی‌شناسی در ایران، گام‌های نخست خود را بر می‌دارد؛ هرچند نباید فراموش نمود که در گذشته نیز فعالیت‌هایی در این رابطه صورت پذیرفته است که از جمله آن‌ها می‌توان به مطالعات و پژوهش‌های مرحوم احمد کسروی تبریزی اشاره نمود. با وجود این، مطالعات حوزه ارمنی‌شناسی نتوانست از سطح مطالعات سطحی و عمومی فراتر رود. اثر ارزشمند آقای ولی کوزه‌گر کالجی، گواه این واقعیت است که مطالعات ارمنی‌شناسی در ایران، وارد مرحله علمی و تخصصی شده است که این امر مایه بسی خوشحالی است.

پروفسور گارنیک آساتوریان

رئیس کرسی ایران‌شناسی دانشگاه دولتی ایروان